

*Златица САПОСОВА,
доктор філософії,
інститут суспільних наук САН, Кошице*

**ДОСВІД ТА ПЕРЕВАГИ АКТИВНОГО
ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
НА СХІДНОМУ КОРДОНІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
(З МЕТОЮ СПРИЯННЯ СПІВРОБІТНИЦТВУ ІНСТИТУЦІЙ)**

Дана робота має за мету звернути увагу фахівців, дослідників, а також широкої громадськості на проблематику транскордонного співробітництва, яке впливає на певні форми соціалізації суспільства і на формування свідомості людини в прикордонних регіонах на східному кордоні ЄС, у нашому випадку мова йде про територію кордонів трьох країн.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, двосторонні відносини, пріоритети.

Основним елементом двосторонніх словацько-українських відносин надалі залишається транскордонне та регіональне співробітництво з акцентом на регіон східної Словаччини і Закарпатську область. Зацікавленість Словаччини у розвитку взаємних політичних, економічних і суспільних контактів з Україною впливає, звичайно, з безпосередньої фізичної близькості обох країн. Важливість прикордонних регіонів у загальному процесі європейської інтеграції залишається пріоритетним і має зростаючу тенденцію. Залучення органів місцевого самоврядування, місцевих органів влади і третього сектора до розбудови та розвитку транскордонного співробітництва, є особливо важливим завданням.

У випадку співробітництва з Україною важливим фактором є те, що ми говоримо про співробітництво на зовнішньому кордоні ЄС. Завданням центральних, регіональних та місцевих органів влади є розвиток ініціатив і на їх основі залучення, в інтересах розвитку прикордонних регіонів, представників територіального самоврядування, місцевого

самоврядування, єврорегіонів, інших інституцій та громадян до проектів та заходів транскордонного співробітництва.

Стратегія і цілі стратегії розвитку транскордонного співробітництва та прикордонної території впродовж років майже не змінилися. Зміцнення транскордонного співробітництва здійснюється на двох рівнях: вертикальному та горизонтальному.

Представлена стаття присвячена стратегіям та вибраним цілям горизонтального рівня з акцентом на: інституційне співробітництво та співпрацю громадських ініціатив «Люди – людям» на прикладі поданих проектів з території КСК Кошице на другий конкурс *Спільної операційної програми транскордонного співробітництва ЄСП Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна у 2007 – 2013 роках на зовнішньому кордоні країн-членів ЄС та України*. (Програма була ухвалена Європейською Комісією 23 вересня 2008 року. Бюджет програми складає 68.638.283 € з фондів ЄСП на сім років.)

У представленій роботі за допомогою дослідження кількості поданих заявок за вибраними аспектами, якими є, наприклад:

1) пріоритет, у якому взяли участь заявники у другому конкурсі, беручи до уваги 4. пріоритет – підтримка співробітництва «Люди – людям»;

2) кількість поданих заявок з території КСК на другий конкурс;

3) критерії вибору партнерської організації (з яких країн вибирали партнерів заявники на грант для реалізації проекту), ми шукаємо відповіді на такі питання:

- Як зможуть залучитись організації, інституції... і т.д. до грантової системи Європейського Союзу, створені для транскордонного співробітництва, у нашому випадку, за допомогою програми ЄСП?

- Чи можливо доказово визначати ефективність реалізованих проектів у даному регіоні? Чи регулярно проводять моніторинг переваг можливих позитивних тенденцій суспільного становища?

На другий конкурс зі Словаччини було подано 120 *Заявок на грант*. Інституції, організації, асоціації ... і т.д. у 61 *заяві* як законні заявники (провідний партнер) і у 59 *заявках* як законні

партнери претендували на одержання фінансового внеску (табл. 1). Зі 120 заявок 85 походило з території КСК, в тому числі як законні заявники (провідний партнер) – 38 і як партнер – 47 (табл. 2). Загалом була підтримана зі Словаччини 21 заявка, в тому числі як законні заявники (провідний партнер) 9, як партнери – 12. З КСК Кошице 15 заявок було підтриманих як законні заявники (провідний партнер) 5, як партнери – 10 заявок.

У порівнянні з Пряшівським регіоном з КСК було подано удвічі більше заявок і удвічі більше проектів були успішними (табл. 2). Причини можемо шукати на різних рівнях:

- 1) відмінний рівень промислової інфраструктури даних регіонів, а також інституційна база;
- 2) вплив міста Кошице як центру всього східного регіону Словаччини на території КСК;
- 3) транспортна інфраструктура;
- 4) соціально-економічна база самоврядних країв.

Таблиця 1

**Кількість поданих заявок за окремими країнами
на другий конкурс ЄІСП**

Кількість поданих проектів		Бюджет у євро	Кількість прийнятих заявок	Кількість прийнятих заявок у %	Бюджет прийнятих заявок у євро	Бюджет прийнятих у % з виділеної суми
Словаччина	120	42.053.831,8	21		7.224.971,36	
Словаччина як партнер	59	21.121.317,19	12		4.110.997,54	
Словаччина як провідний партнер	61	21.349.846,70	9	19,70	3.113.973,81	17,50
Угорщина	92	30.134.553,36	10	21,74	3.597.838,86	20,22
Румунія	58	17.090.287,28	13	28,25	4.881.521,64	27,44
Україна	48	17.177.591,61	14	30,43	6.198.696,81	34,84
Німеччина	1	0,00	0			
Усього	260	85.752.278,95	45	100,00	17.792.031	100,00

Джерело: матеріали ВТО Кошице

Таблиця 2

**Кількість поданих заявок на грант за окремими краями
Словаччини (другий конкурс)**

Кількість поданих заявок		Бюджет у євро	Кількість прийнятих заявок		Бюджет прийнятих заявок у євро	Бюджет прийнятих у % з виділеної суми
Кошицький край як провідний партнер	38	14.274.170,39	5	10,87 %	1.414.479,54	7,95 %
Кошицький край як партнер	47	16.184.892,61	10		3.516.182,14	
Кошицький край усього	85	30.459.063,00	15		4.930.661,68	
Пряшівський край як провідний партнер	20	6.658.344,31	4	8,7 %	8,7 %	9,55 %
Пряшівський край як партнер	12	4.936.424,58	2		594.815,4	
Пряшівський край усього	32	11.594.768,89	6		2.294.309,57	
Братиславський край усього	3	417.332,00	0		0,0	

Джерело: матеріали ВТО Кошице

З даних таблиць №3, №4, №5 є очевидним, що найбільше заявок, які складали більше ніж одну третину (тобто, 33 з 85) із загальної кількості, було поданих до пріоритету 4 *Сприяння співробітництву «Люди-людям»*, 7 проектів з підтриманих 15 проектів належало до пріоритету 4, тобто, майже половина. Із затвердженого бюджету для КСК 4. 930.661,68 євро (табл. 2) майже половина належала до проектів Четвертого пріоритету у

сумі 2 195 962, 42 євро. На перший погляд здається, що співвідношення між заявками, поданими за певними пріоритетами і затвердженим бюджетом, знаходиться у рівновазі. У випадку заявки з КСК ми можемо констатувати, що це так. Але коли ми подивимося на бюджет на окремі заходи, ми бачимо, що визначена сума пріоритету 4 складала 5 658 360, 77 євро, що становить менше однієї третини з загальної суми програми – 17 792 031 євро. Очевидно, що малобюджетні проекти ніколи не є таким пріоритетом для будь-якої держави, як інвестиційні проекти. Позитивною тенденцією є зростання кількості поданих, а також схвалених проектів у області четвертого пріоритету.

Тим не менш, слід подумати над тим, чому були у відповідних процесах оцінювання у цій області відхилені аж 33 проекти?

Таблиця 3

**Схвалені проекти з КСК за заходами і за партнерами інших країн
(другий конкурс)**

Як провідний партнер 5 підтриманих Заявок на грант					
провідний партнер		партнери			
	КСК	Словаччина	Угорщина	Україна	Румунія
Захід 1.2.	Створення кращих умов для МСП та розвитку бізнесу схвалені 2 проекти				
	перший проект	x	-	x	-
	другий проект	-	-	x	x
Захід 2.2.	Готовність до надзвичайних ситуацій схвалений 1 проект				
	перший проект	-	-	x	x
Захід 4.2.	Малобюджетні проекти «Люди-людям» схвалені 2 проекти				
	перший проект	-	-	x	-
	другий проект	-	x	x	-

Джерело: матеріали ВТО Кошице. Примітка: - не мав партнера з наведених країн, x мав партнера з наведених країн.

Таблиця 4

**Схвалені проекти за партнерами з КСК
(другий конкурс)**

Підтриманих 10 Заявок на грант						
провідний партнер		партнери				
		Словаччина	Угорщина	Україна	Румунія	
Захід 1.2.	Створення кращих умов для МСП та розвиток бізнесу схвалені 3 проекти					
	перший проект Україна	x	x	-	-	-
	другий проект Україна	x	-	-	x	-
	третій проект Україна	x	-	x	-	-
Заходи 1.2.	Створення кращих умов для МСП та розвиток бізнесу схвалений 1 проект					
	перший проект Угорщина	x	-	-	x	-
Захід 4.1.	Інституційне співробітництво схвалені 4 проекти					
	перший проект Угорщина	x	-	-	x	-
	другий проект Україна	x	-	-	-	-
	третій проект Україна	x	-	x	-	-
	четвертий проект Україна	x	-	-	-	-
захід 4.2.	Малобюджетні проекти «Люди – людям» схвалені 2 проекти					
	перший проект Україна	x	-	-	-	-
	другий проект Румунія	x	-	x	-	-

Джерело: матеріали ВТО Кошице

Таблиця 5

**Відхилені проекти за заходами
КСК як провідного партнера, партнера**

Захід		Кількість відхилених заявок на грант
Захід 1.1.	Гармонізований розвиток туризму	14
Захід 1.2.	Створення кращих умов для МСП та розвиток бізнесу	10
Захід 2.1.	Охорона навколишнього середовища, сталий розвиток та управління природними ресурсами	10
Захід 2.2.	Готовність до надзвичайних ситуацій	3
Захід 3.1.	Покращення транспортної інфраструктури на пунктах перетину кордону і засобів для забезпечення прикордонного контролю	0
Захід 4.1.	Інституційне співробітництво	24
Захід 4.2.	Малобюджетні проекти «Люди – людям»	9
	Всього:	70

Джерело: матеріали WTO Кошице

Відповіді можемо шукати на такі питання:

Невідповідно створені партнерські структури? Недостатній рівень поданих проектів або неправильно сприйняті цілі певних пріоритетів? Або недосконале знання процедури підготовки проектів? Чи існує достатня інфраструктурна база, а також рівень знань і освіченості для підготовки проектів? Ми маємо взяти до уваги той факт, що ця програма діє у відносно відсталих областях відповідних країн. І цей факт великою мірою впливає на якість поданих проектів, а також мовний бар'єр (нам невідомо

про те, щоб у цих областях в минулому проводились якісь курси або проекти, спрямовані на мовну підготовку заявників).

І в структурі партнерства ми знаходимо незвичайний склад. З усіх поданих проектів, тобто з 85, у другому конкурсі партнерів з двох країн мали тільки 33 проекти. З того були схвалені тільки чотири проекти. Нас дивує те, що під час обміну досвідом та пошуку правильних рішень у прикордонній зоні заявники не мають бажання використовувати досвід та знання ширше складених партнерських структур. Ця тенденція проявляється не лише у заявників зі Словаччини, але схожа ситуація є також у заявників з України. Заявники з України (майже 90% заявок, які стосуються КСК) звертаються лише до партнерів зі Словаччини.

Висновок

Створити опорну базу – глибше аналізувати, яка структура підтримки могла б забезпечити більш високу якість проектів, як належним чином поширювати інформацію про результати реалізованих проектів.

Якщо б більш мінімізувати негативи, ці проекти жителі регіону сприймали б як свої проекти, а не як чужі, які часто проходять повз них. Тому, на жаль, звичайні люди, для яких згадані заходи призначені, мають до них стримане ставлення, не відчують зміни на основі процесів, які відбуваються у ЄС.

Резюме

Представлена стаття мала дві мети:

1. Звернути увагу фахівців, а також широкої громадськості на існуючі досі неподолані проблеми транскордонного співробітництва.

2. Оцінити успішність заявок з КСК Кошице, поданих на другий конкурс Спільної операційної програми транскордонного співробітництва ЄСП Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна у 2007 – 2013 роках на зовнішньому кордоні країн-членів ЄС та України.

Було встановлено, до яких пріоритетів конкурсу найбільше залучаються організації, інституції і т.д., які мають право претендувати на фінансову допомогу. Ми можемо констатувати,

що найбільше заявок на грант було подано до четвертого пріоритету «Люди – людям» з метою підвищення ефективності державних послуг, поліпшення взаєморозуміння різних соціальних груп. Оскільки до четвертого пріоритету було подано найбільше заявок, найбільша кількість відхилених заявок була з цієї категорії. Причини відхилених заявок можемо шукати на різних рівнях. Наступна проблема виникла в складі партнерства. Односторонній вибір партнерів (лише з однієї країни) вказав на відмову від більш широкого співробітництва для отримання знань і досвіду.

У регіоні не вистачає інституцій, які б проводили кваліфікований моніторинг поточних проєктів, а також структури підтримки, яка здатна забезпечити більш високий рівень проєктів та поширювати належним чином інформацію про результати реалізованих проєктів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *vnútorné materiály VÚC- správy na porady predsedu KSK, 2010.*
2. *vnútorné materiály VÚC- správy na porady predsedu KSK, 2011.*
3. *Oto, HUDEC – Anna, BILÁ - Peter BURGER. 2008. Stratégia rozvoja cezhraničnej spolupráce. Analytická časť. Košice : IRKR TU http://iardi.org/wp-content/uploads/2011/10/1_Analyticka_casť-1.pdf*
4. *Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja v programovacom období 2007 – 2013. Košice. 2007. <http://www.kosice.regionet.sk/KSKWeb/Cinnosti/UzemnePlanovanie/20084915435766.htm>.*
5. *Rámcová dohoda o spolupráci medzi Košickým samosprávnym krajom a Zakarpatskou oblastnou štátnou administratívou. Košice.2006. www.kosice.regionet.sk/KSKWeb/KosickyKraj/Zastupitelstvo/Materialy/2006220216157.htm.*
6. *Spoločný operačný program - Nástroj európskeho susedstva a partnerstva - Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina - 2007 – 2013. <http://www.edotacie.sk/1/2582/50313/clanok/spolocny-operacny-program-hu--sk---ro--ua>.*

7. **BENČ, Vladimír (editor). 2006. Slovensko – Ukrajinská cezhraničná spolupráca: analýza problémov a stratégia rozvoja. Bratislava : MVR SR (SPERA)**

8. **Oto, HUDEC – Anna, BILÁ - Peter BURGER. 2008. Stratégia rozvoja cezhraničnej spolupráce. Strategická časť a návrh regionálneho manažmentu. Košice : IRKR TU Košice. http://iardi.org/wp-content/uploads/2011/10/2_Strategicka_cast_a_manazment-2.pdf**

9. **Vladimír BENČ, V. a kol. 2006. Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku (SFPA) n.o. Slovensko – ukrajinská cezhraničná spolupráca: analýza problémov a stratégia rozvoja. Prešov.**

10. **Endorsing the Transatlantic Debate, Promoting, Transatlantic Values, and Strengthening Euro-Atlantic Vector in Ukraine. www.ivo.sk.**

Submitted paper contains two aims.

1. *To call attention of community of experts as well as general public to still existing problems of trans-border cooperation.*

2. *To evaluate success of Requests from KSC Košice, submitted in 2nd appel of Common Operational Program of Transborder Cooperation ENPI Hungary – Slovakia – Romania – Ukraine during years 2007 – 2013 at the external boundaries of member states of EU and Ukraine.*

It was detected to which priorities of appel are mostly participating organizations, institutions, ...et cetera, which are entitled to request financial support.

We can state, that the highest number of requests of financial support was submitted to priority 4 „People to people“, with the aim to enhance mutual understanding of various social groups. Because to priority 4 a maximal number of requests was submitted, also a number of refused request was highest. Reasons of refusal can be found in various levels.

Another problem occurred in structure of partners. One sided selection of partners (only from one country) indicated refusal of broader cooperation with goal to gain knowledge and experiences. The region is lacking institutions able to expertly monitor ongoing

projects and supporting structure capable to secure higher quality of projects and able to inseminate information in regard to results of realized projects.

Keywords: cross-border cooperation, bilateral relations, priority.

Цель данной работы обратить внимание специалистов, исследователей, а также широкой общественности на проблематику трансграничного сотрудничества, которое влияет на определенные формы социализации общества и на формирование сознания в приграничных регионах на восточной границе ЕС, в нашем случае речь идет о территории границ трех стран.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, двусторонние отношения, приоритеты.